



Међузависност политичке и војне стратегије

УДК 327:355.43

Др Станко Нишић, пуковник у пензији

Историјске чињенице и савремена стварност показали су да је у решавању многих међудржавних, па и унутардржавних спорова и конфликта примењивана спрега војне силе и других облика политичког насиља. То је потврдило и недавно разбијање претходне Југославије и рат у Босни и Херцеговини. При томе је, као и у већини других случајева, демонстрирана доминација политичке силе над војним решењима политиком изазваних сукоба.

Политика је одувек испољавала нестрпљење при решавању проблема у развоју друштва, па је форсирала насилна средства и тиме изазивала сукобе међу државама, народима, културама, па и цивилизацијама. То сазнање, као и показатељи да ће улога политике у решавању сукоба у будућности бити све доминантнија, определили су да у разматрању међузависности политичке и војне стратегије тежиште буде на предоминацији политичког над војним чиниоцем.

Увод

Питање међузависности политичке и војне стратегије у новом веку је веома значајно и актуелно, тим више што се више удаљавамо од времена радикалне поделе војних и политичких улога у рату. На место класичног војника ново време враћа ауторитет стратега (мислиоца), који је суодговоран за безбедност земље. У својој књизи *Оштрица мача* (1932) Де Гол је језгровито исказао оно што је заједничко и различито у функцијама политичких и војних првака, наглашавајући: „политичар води нацију – војник брани отаџбину“. Њихов заједнички интерес је, дакле, безбедно функционисање државе. Међутим, и Наполеон је закључио да „дух на крају односи победу“, чиме се исказује доминација политичке над војном стратегијом и у време класичних (витешки) ратова. И тада је равнотежа између политичара и војника често нарушавана у корист војника, који су настојали да успехе свога оружја преточе у политичке победе. С друге стране, војни неуспеси су редовно доводили до неразумевања, супротстављања, па и сукобљавања између војника и политичара. Зато је давана предност интеграцији војног и политичког легитимитета која је најуспешнија ако се стиче у једној

личности. Описујући ратна искуства, Живојин Мишић је такође наглашавао да је најбоље решење кад је владалац и главни командант војске, али је нужно да се у таквој личности обједине „дар вештог војсковође и мудрост великог државника“.¹

На основу идеје „новог светског поретка“, засноване на интересима интеграције и доминације мегакапитала, пројектоване су и институције „светске владе“ (Савет безбедности УН, светска банка – ММФ, светски суд у Хагу, светска ТВ кућа – Си-ен-ен, светска војска – НАТО), уз лидерство Сједињених Америчких Држава.² И „светска влада“ замишљена је тако да војска (НАТО) крчи пут ширењу политичке стратегије најбогатијих земаља света, чиме спрега спољне политике државе и војске жели да се преслика и на светски ниво. Међутим, упоредо са убрзаном грађном униполарног новог светског поретка, нови век открива прве последице настанка биполарне равнотеже у свету. Док је биполарни свет садржао неки устаљени ред величина, што је пружало извесну удобност и политичарима и војницима јер су знали свог противника, садашњи (не)поредак у свету изазива збуњеност, нарочито код војника. Наиме, непријатељство у свету постаје све комплексније, конфузније, те се војници, лишени непријатеља, осећају изгубљеним. Отуда грозничави напор ширења НАТО-а ради изналагања нових послова и поновног успостављања контакта с некаквим противницима.

„Нови поредак“ у свету доноси и нове сукобе, који су нерационални јер, најчешће, нису изазвани међудржавним конфронтацијама, за шта се војска углавном припремала. Она се истура на деликатне позиције које одређује политика, без праве припреме, при чему је, под изговором одржавања мира, изложена раздирању свог бића. Наиме, војсци се додељују улоге *мировних, неутралних* снага, што је неприродно. Таква улога се у пракси најчешће не може одржати, па те (беле) снаге постају *пристрасне*, или, чак, испољавају отворено непријатељство према једној (или обе) страни у сукобу.

Пројекција „новог светског поретка“ садржала је тенденцију успостављања универзалне цивилизације са, практично, тоталитарном доктрином уређења тог поретка. Претпоставка ширења једне, тзв. универзалне културе, јесте нивелисање или превазилажење (затирање) националних култура, па и култура појединих цивилизација на рачун те, у суштини, огољене материјалистичке културе западне цивилизације. Природно је да се повећава отпор таквој универзализацији планетарне културе, коју предводи мондијалистичка светска влада. Он се јавља у

¹ Живојин Мишић, *Стратегија*, Београд, 1993, стр. 717.

² Сједињене Државе су преузеле палицу водеће економске силе 1912. године, а већ 1913. формиран је Савет за иностране односе (СИО) с основним циљем грађење централизованог поретка са светском владом коју подржава војна сила. Гери Ален, *Реците НЕ новом светском поретку*, „Југославија публик“, Београд, 1992. Моћници раде и на оснивању светске религије („Њу ејд“) која треба да одговара, односно да „прати“ „нови светски поредак“. Наводно, та религија је већ захватила већину поданика на европском и америчком континенту, и две трећине Американаца већ следе учење нове религије („Политика“, 20. јул 1998, стр. 5).

облику нових регионалних интеграција и полицентричног распореда светске моћи, уз задржавање корена регионалних (цивилизацијских) и националних култура, природно и историјски условљених. У таквом пројекту мултикултуралне цивилизације човечанства постоји могућност за промоцију људске цивилизације, уместо прогнозираног сукоба постојећих цивилизација због насилничке универзализације мондијалистичке цивилизације. То би значило истински почетак новог, људског, века.

Политика, стратегија и доктрина

*Стратегија (политика) одбране*³ саставни је део стратегије развоја земље (националне стратегије), а у оквиру ње се дефинишу *војна стратегија и ратна доктрина*.⁴ У рату се политика и војна стратегија потпуно прожимају, јер у садашње време стратегијска војна средства изазивају директне политичке реперкусије. Тиме се повећава непосредна одговорност политичких субјеката за војну делатност, због чега они и полажу право на то да одлучују о примени војне силе, ризикујући често да се мешају и у стручну (војнодоктринарну) страну вођења војних операција, па и тактичких борбених дејстава. Доношење одлуке о употреби војске на стратегијском нивоу, у сложеним спољнополитичким и унутрашњим условима, деликатан је посао, који изискује ангажовање тима врхних политичких и војних стратега и искусних практичара.

Појам *доктрине* у војној делатности је познат у разним синтагмама, као: ратна доктрина, одбрамбена доктрина (доктрина националне одбране) и војна доктрина, која се понекад замењује и појмовима стратегија или војна наука.⁵ Међутим, суштина значења *доктрине* (у свим делатностима, па и војној) јесте да се њоме у стручној примени *конкретизују и систематизују сазнања, опредељења и ставови у градњи (војног) система у постојећим и предвиђаним условима*. Према томе, под војном доктрином подразумевају се одређења политичке и војне стратегије у конкретним условима спољњег окружења и унутрашњег стања у којима се дефинишу припрема, организација и употреба војне силе у рату и нестабилном миру.

³ Видети: *Нови светски поредак и политика одбране Савезне Републике Југославије*, Београд, 1993. Појмовна одређења политике, стратегије и доктрине у политичкој и војној делатности су довољно позната, па је у чланку тежиште на разматрању њихове међузависности у промењеним војно-политичким условима у међународним и националним оквирима. Појам доктрине се разматра само ради наглашавања разлике међу појмовима „стратегије“ и „доктрине“, без намере да се шире објашњава тај појам.

⁴ Суштину зависности војне стратегије од политике уочили су познати војни теоретичари. Бофр је дефинисао стратегију као вештину употребе силе у постизању циљева политике, а Лидел Харт је стратегију одредио као вештину о употреби оружане снаге за постизање циљева које је поставила политика. Фрунзе је стратегију сматрао делом политике чије је разумевање услов даљег снажажења војника у војној делатности (*Војна наука*, ВИЗ, Београд, 1971, стр. 409).

⁵ О односу стратегије и доктрине најновије гледање је изнето у материјалу са Симпозијума о војној науци, одржаног јула 1997. на Институту за ратну вештину.

Војна доктрина, због природе војне делатности, поред војнонаучних сазнања, садржи и извештај опсег ризичних одређења у подручју предвиђања слике будућег рата, процене противничких снага и вероватноће њихове употребе. Наравно, степен тог ризика се повећава или смањује зависно од поузданости информација (знања) на основу којих се доктрина пројектује. У градњи војнодоктринарног система могуће су и грешке, нарочито у случајевима некритичке (ненаучне) анализе спољне и унутрашње војнополитичке стварности, због чега постаје ризична и доктрина одбране земље.⁶ Брзо прилагођавање доктрине одбране променама у окружењу, без чега нема делотворног одбрамбеног система, ограничено је разним општим и посебним чиниоцима. Међу општим узроцима догматичности доктрине је и инертност, као и код сваког система која је пропорционална својој „маси“ и „енергији“. Што један систем дуже траје и има гломазнији апарат, теже и спорије се прилагођава променама.⁷ Генерал Фулер је још 1920. године указао на природу човековог инстинкта да избегава промене због „жеље да остане уз оно што је познато и што је у прошлости добро служило“. Од посебних узрока конзерватизма војне доктрине значајни су идеолошки елементи везаности војске за политички систем власти којем нису у интересу промене ни у војном систему који та власт штити.

На тактичком нивоу војна доктрина је поузданија јер се ослања на научна, практично проверена знања и вештине. Ризични елементи у тактичкој доктрини су само незнање или самовоља извршилаца, при чему је пожељна самоиницијатива ако је мотивисана одлучношћу и основном храброшћу. Међутим, главна збивања и сукоби између држава и народа све више се померају с тактичког бојног поља ка стратедијском, војно-политичком подручју делатности. У таквим условима, историјски условљено војнонаучно искуство губи тло и војна доктрина се доводи у незавидну позицију – да у ходу тражи ослонац и основаност војне делатности. Међу познатим снагама агресије индустријског типа нови век већ познаје и *информатичке* и *невидљиве* (минималистичке) *снаге*,⁸ које користе најразвијеније земље, али их могу имати и средње, па и мале земље. Првима оне служе за агресију а друге их користе за супротстављање насилној политици светских моћника.

⁶ На ванредном 14. конгресу СКЈ, организација СКЈ у ЈНА поднела је политички реферат у којем је високо оценила функционалност КОНО (актуелне доктрине одбране), а држава је већ била пред разбијањем.

⁷ Говорећи о инерцији војне доктрине А. Тофлер је забележио: „Променити било коју војну доктрину, међутим, исто је што и покушати зауставити тенковску јединицу гађајући је чоколадним бомбонама. Војска се, као и свака огромна бирократија, опире иновацијама нарочито ако та промена подразумева снижавање категорије извесних јединица или потребу учења нових вештина“ (А. Тофлер, *Рат и антират*, Лондон, 1994).

⁸ Невидљивим минималистичким снагама креатори нових војних доктрина у веку „новог нереда“ у свету називају субверзивне и терористичке снаге, снаге отпора и побуна, верске секте итд. којих се плаше сви, и велики и мали, јер су невидљиве и јефтине. Оне могу да изазивају и финансијске колапсе моћника, а тиме и рушење њихових влада. Тако се отвара подручје нове нестабилности у свету и све више постварује долазак века нереда, уместо царства „новог светског поретка“ са лидерством Сједињених Америчких Држава.

Класични војни системи се, дакле, не могу ефикасно супротставити кризама светског нереда, стања у којем се множе нове, отворене и подмукле претње. У таквим условима предводници „новог светског поретка“, ради очувања своје економске и политичке доминације, предузимају кораке за градњу *доктрине превентивних операција*, производећи и нова средства с усмереном енергијом на регионе и земље који се опирају глобалном насиљу (односно на земље које би спречавале приступ регионима који имају витални интерес за моћнике). Организују се и распоређују и снаге за тзв. *подршку миру*, којима је циљ, у ствари, да контролишу кризе и сукобе, и да сузбијају отпоре ширењу глобалног светског поретка у којем се крије интерес апсолутне владавине светског мондијализма.

У време Клаузевица рат је био „продужење политике другим средствима“, јер је војска настављала посао који је започела политика. Постепено, политичка и „друга средства“ су се спајала, па се губила и граница између мирнодопске и ратне политике, тј. између мира и рата, првенствено у светским размерама. Тако се политика у новом веку води комбиновањем најефикаснијих средстава, међу којима су: дипломатија, економија, војска и медији (најчешћа добитна комбинација). Већ сада се наступ дипломатије комбинује с ракетним ударима, маневрима носача авиона, сателитским сервисирањем обавештајних информација и економском блокадом земље жртве агресије. У таквом галиматјасу светског (не)поретка, у којем се задржавају старе и настају нове опасности, тешко могу да се снађу и земље које су јаке у погледу безбедносне политике, стратегије и доктрине одбране суверенитета и независности. Ако над тим проблемом не бдију најспособнији и најлегитимнији национални политички, дипломатски и војни функционери, нарочито када је реч о малим земљама, не треба да буде изненађење ниједна варијанта дестабилизације, дезинтеграције, разбијања, распадања или окупације земље. Многе државе су настајале и нестајале због политичке стратегије великих сила, а наметнути или унутрашњи рат су водиле само као помоћ остваривању пројектованих циљева (бело)светских моћника. Еклатантан пример спреге тајне политике моћника и војне стратегије јесте операција протеривања Срба из Хрватске.⁹ Операцијама „Бљесак“ и „Олуја“, по угледу на америчку каубојску стратегију и тактику истребљења Индијанаца, српски народ је за неколико дана отеран са својих вековних огњишта.

Усклађивање војне доктрине са политиком државе

Основни критеријум према којем се војна доктрина усклађује са политиком државе јесте безбедносни интерес нације (државе). Заједнич-

⁹ „Зелено светло“ за „Олују“ дао је Вашингтон и обећао информативну и војну подршку тој операцији „под условом да се изведе брзо“. Мате Гранић је 6. августа 1995. изјавио: „САД су дале Хрватској савјет, како да изврше масовни напад на Србе из Крајине“ (*Геополитичка стварност Срба*, Институт за геополитичке студије, Београд, 1997, стр. 44).

ким напорима војних и политичких стратега креира се спољна и унутрашња политика у сфери одбране, анализирају спољне и унутрашње опасности и пројектује реална војна доктрина државе. У оквиру те доктрине дефинишу се задаци војне силе за сукоб са спољним агресором, односно с унутрашњим агресивним или субверзивним снагама. При избору модела војске и њене организације и планирања њене употребе, нарочито за задатке унутар земље, мора се поштовати принцип професионалне функције народне војске да, пре свега, штити интересе народа који јој је дао легитимитет.

Проблем у усклађивању војне доктрине са политиком државе настаје нарочито на релацији политичности и професионалности војних и компетентности цивилних функционера у политичким пословима државе, односно стручним активностима војске. Политичност војника огледа се у ширини познавања основних постулата државне стратегије, а под *професионалношћу* се подразумева његова *оданост народном легитимитету*. Свако везивање на посебне интересе владајуће партије, што је нижа вредност од трајне и апсолутне вредности интереса нације, може да доведе до стварања и реализовања дефектне војне доктрине. Разлози за дефектност војне доктрине те врсте првенствено могу да буду у идеолошкој сфери, најчешће због стављања интереса власти партија изнад интереса територијалног интегритета државе, па и безбедности народа. Стога може да буде веома деликатно питање поштовања принципа примарности мишљења и ставова носилаца политике у држави, у сфери њене безбедности и одбране. Такође, нереално је очекивање да војска може да неутралише политичке грешке државе у креирању нереалне доктрине одбране земље. Кад је у питању компетентност политичара за употребу војне силе, није реч само о непотпуној стручности државника за војна питања (уколико није и војни стратег). Најчешћи су случајеви спутавања или заустављања војних активности у рату након усаглашених одлука у врховној команди. Наравно, најтежи су случајеви када политика (државна или спољна) поништи резултате војних дејстава и тиме деморалише војску и демотивише народ за своје патриотске дужности.

За војнике је погубно ново мишљење западних политичара да убудуће ни на бојном пољу не треба очекивати строгу поделу улога између војника и политичара. Наводно, рат ће се одвијати без фронтова, без битака, а понекад и без војске. То даје за право политичарима да се укључе у војне акције на свим нивоима, што значи стварно крај досадашњих теорија о рату, стратегији и војној доктрини. Ратну (војну) дослатност у таквим условима у великој мери преузимају политичари (цивили). Такво мишљење политичара указује управо на кризу политичке (и економске) моћи предводника светског поретка који као да више немају поверења ни у сопствене одлуке које спроводи војска.

У нормалним околностима, када постоји уређена држава, њена политика одлучује о категоријама рата и мира. Војска јој је у томе потпуно подређена. Међутим, постоје околности када војска треба да

брани државу која се распада, па јој није познат објект одбране, или кад се упоредо с одбраном народа ствара нова држава. У оба та случаја положај војске је веома деликатан и неопходно је да се посебно теоријски размотри.

У случају суверене државе (територија, народ и власт) постоје извесне константе, засноване на историјском искуству, на основу којих се одређује предмет усклађивања војне доктрине са политиком државе. То су:

- област мобилизације;
- анализа утицаја спољних чинилаца на одбрану земље;
- питање ратних савезника и однос према регионалним војним савезима;
- анализа могућности избијања унутрашњих сукоба у земљи и опасност за безбедност земље;
- структура одбрамбеног система земље у постојећим спољашњим и унутрашњим условима.

Кад је реч о СРЈ, Војска у својој доктрини мора да усагласи ставове са политиком државе о питањима која немају консензус политичких партија у земљи ако жели да одржи легитимитет у већини народа. Међу њима, главна питања су: спољно-политичка оријентација државе: сепаратистичке тежње неких националних мањина и етничких група, унутрашња демократизација државе, правац и темпо политичке и привредне реформе у држави и друго.

Значајно је сазнање да одбрана земље тежишно зависи од њеног унутрашњег стања. При томе, пресудно је да је држава стабилна и одбрањива онолико колико је спреман да је брани њен(и) народ(и), а не само политичке елите. Стога војска мора да има информације о правом стању народне воље, спремности и патриотске свести, а не само о жељеном стању које се често неосновано медијски пласира. За заснивање доктрине одбране земље такође је важно историјско искуство, скоро свих држава, да се на спољну помоћ, макар и уговором везаних савезника, може рачунати само уколико је земља способна сама да се супротстави агресији (спољној или унутрашњој).

Тенденције интеграције политичке и војне моћи у савременој стратегији доминације

Нестајање сметњи узрокованих идеолошком блоковском поделом света омогућило је експлозију у ширењу технолошких (цивилних и војних) достигнућа и до најнеразвијенијих делова света. Тако се, на основу технолошког прогреса, брже интернационализују и постају глобални сви проблеми света. Поред агресивног похода западне цивилизације на Исток, уз настојања да се она претвори у универзалну, светску цивилизацију јавља се и отпор цивилизација других региона света и других култура, попут конфучијанске, ортодоксне (православна) и исламске. Убрзавањем међусобног прожимања различитих култура

ствара се могућност за развој интегралне мултикултуралне цивилизације, а основ за процес глобалне интеграције света јесте кооперативан однос регионалних и националних култура. Свако наметање једне културе под видом универзалне, аутоматски изазива отпор других. Отуда, уместо мирних процеса интеграције различитих култура, могући су и супротни процеси – ширење сукоба међу регионима и државама на различитим основама.

Глобални сукоб супротстављених идеологија вероватно је прошлост, али то не значи да ће нестати и глобални сукоби у свету. И у време „хладног рата“ основни узрок глобалних сукобљавања био је интерес моћника за доминацијом у свету. Тај мотив је историјска константа, и он остаје трајан, само је сада више демаскиран. На површину испливавају и природне разлике у културама региона и нација, а нарочито у њиховим подкултуралним, религијским компонентама. Те разлике понекад прете да прерасту и у национална, регионална, па и глобална сукобљавања. Позната је упорност хришћанске католичко-протестантске подкултуре за доминацијом на просторима свих хришћанских земаља, што изазива затегнутост нарочито у односима са земаљама православне провинијенције. Посебна опасност од сукобљавања те врсте повећава се с амбицијама радикалног, милитантног ислама, што може да доведе и до отворених сукоба између исламског и хришћанског света у случају ширења фундаменталистичког (пан)исламизма и изван исламских земаља. То може да буде и стратегија за дестабилизовање Европе, коју, поред панисламских тежњи водећих исламских земаља, може да подстиче и преостала суперсила ради слабљења њене конкурентске способности.

Водећа суперсила покушава да пронађе формулу за дестабилизацију и азијског дина – Кине, која је на путу да угрози интересе САД у региону, али и на глобалном плану. Увиђајући да не могу дуго остати у улози светске царевине, САД схватају потребу и значај новог *регионалног поретка*, у којем се, осим њих, Кина, Русија, Немачка и, евентуално, Турска виде као носиоци регионалне моћи. Зато је сада главни задатак америчке националне стратегије да тражи одговоре на *геополитику и војнотехнолошку трансформацију света* и њихову снажну интеракцију. Према тим променама САД мењају и своје националне интересе и безбедносне циљеве тако што настоје, због све већих унутрашњих проблема, да рационализују и коришћење војне силе изван територије земље. Стога националне циљеве сврставају у три категорије према значају и хитности.¹⁰ Схватајући потребу за успостављањем

¹⁰ У првом кварталу 21. века национална безбедност САД пројектује се на заштиту пет виталних националних интереса: 1) спречити и смањити опасност од напада нуклеарним, биолошким и хемијским оружјем на САД; 2) спречити појаву непријатељске хегемоније у Европи или Азији; 3) спречити појаву веће непријатељеве силе на границама САД, као и у области контроле над морем или космосом; 4) спречити катастрофалан колапс важних глобалних система – трговине, финансијских тржишта, енергије и животне средине, и 5) обезбеди-

светске равнотеже, САД форсирају кооперативне и партнерске односе са Русијом, померајући фронт борбе за равнотежу у односима према Азији и југу Русије, где су и највеће нафтне резерве. Сједињене Државе се прибојавају и „кинеско-руског стратегијског партнерства за 21. век“ у које би могли да се укључе Иран и Ирак, што би била одлучујућа препрека за приступ САД нафтним резервама у региону.

Спољна и војна политика САД потпуно су срасле у условима када су оне биле једна од велесила, а такве су и током трасирања „новог светског поретка“ с америчким лидерством. У организацијски и функционално усклађеним министарствима за спољну политику и одбрану припремају се и делегирају тимови за поједине регионе и земље, где им се придружује и *CIA*. У командама здружених јединица у страним земљама налази се и „политички агент“ као представник државног секретаријата. Он се редовно консултује са командантом регионалне команде и саветује га у вези с економским и политичким питањима.

Већ у садашњој етапи стварања интегралних војно-политичких снага, које остварују стратегију доминације и превенције „светске владе“, приметно је преображавање војних снага у полицијске снаге, поред осталог и кроз спровођење „мировних“ операција, чиме жели да се рационализује примена силе у микрорегионима. Тако се ствара илузија и о достизању нове етапе у изградњи светског поретка у којој се *политички поредак* (регулисан војном силом), преводи у „*правни систем*“, који се штити правним средствима (полицијом и судовима). Да би се обезбедио складан рад, војно-политичка, дипломатска, па и полицијска лица у интегрисаним тимовима заједно се припремају пре појаве криза. Елитни војници за врхунске војне функције, као и дипломате и политичари за тимове изван територије САД припремају се путем политичког образовања официра у школама, заједничких семинара о стратегијском мишљењу, као и стажирања у сарадничким институцијама. Програмима припреме обухватају се све области националне стратегије и међународних односа, што је начин да се војник и политичар заједно посвете критичкој анализи савремених проблема безбедности и да ускладе политику и војну (полицијску) доктрину.

У градњу новог поретка интензивно се укључује и Ватикан, који усклађује своје деловање са политиком светске владе. Тако се удружује најмоћнија војно-политичка сила (НАТО) с најмоћнијом духовном силом (Католичка црква). Та спрега је проткана и деловањем *CIA*, тако да је комплетирана моћ политичких, духовних, војних, обавештајних и медијских средстава у јединствену политичку стратегију Запада за његов поход на Исток. Међутим, замишљени пројекат „новог светског пројекта“, с лидерством САД, не остварује се једноставно. Поред скривених противљења и природног отпора земаља „Трећег света“ свим актима

ти опстанак америчких савезника. У другој категорији су значајни интереси које САД штите у коалицији са савезницима чим су витални интереси угрожени, а у вези с осталим, мање значајним интересима војно ангажовање САД предвиђа се само ако су трошкови мали и ако је тежиште на другим државама (из предавања Роберта Елсворта на Динкинсон колеџу, 9. априла 1997).

доминације, позната су већ и отворена супротстављања неких развијених земаља, међу којима су Француска,¹¹ Русија, Кина и друге. Француска не скрива резерве према американизацији Европе. Она предводи у незадовољству ЕУ због тога што САД не дозвољавају европским земљама барем једну стратегијску команду НАТО-а у Европи. Кина јасно ставља до знања САД да даје предност мултиполаризацији над централизацијом светске моћи. Русија предузима кораке ка стварању супарничке коалиције евроазијских земаља, а Немачка, насупрот америчкој иницијативи економске сарадње земаља југоисточне Европе (12 земаља), истиче иницијативу за сарадњу средњоевропских и балканских земаља (16 земаља).

Наведени и други отпори централизацији и активности на тешњем регионалном економском повезивању земаља ослобођених идеолошких ограничења, могу имати као резултат нове војно-политичке савезе, уз промовисање и сопствене војне доктрине, с основним геслом да свако буде „газда код своје куће“. Ако се та тенденција регионалне интеграције почне смелије ширити, постоји нада да и балкански регион откаже вековну послушност ванбалканским силама и да почне сам да одређује своју судбину, остварујући тако историјску тежњу балканских земаља.

Закључак

1) Суштина политике сваке велике силе јесте надметање са противничком страном ради доминације и њеног потчињавања, а циљ сваке војске је победа над противником. Према томе, између политике и војске постоји „природно“ савезништво. Размимоилажења могу да наступе због нереалних политичких или војних циљева, редоследа потеза у њиховом остваривању и губитка народног легитимитета неког од партнера.

У светским оквирима, политички интернационализам је у спрези са војном интернационалном силом, чиме се ствара механизам интернационалног интервенционизма, који се, на прагу новог века, организује у снаге за доминацију, али и за превентивно деловање. Тај други вид деловања војне силе „светске владе“ све је учесталији, а намењен је за регионе и земље „делинквентног понашања“, при чему се ради предупређивања опасности не искључује ни интервенција ракетама (пример Ирака).

Класична војно-политичка средства за постизање моћи и надмоћи оснажују се информатичким средствима. Тиме се ограничења физичких дејстава превазилазе информатичким дејствима која нису ограничена простором, временом и медијским утицајем. Информатичка технологија

¹¹ Де Гол је заговарао интеграцију у Европи и свету тако да она буде „конфедерација отаџбина, у којима би свака држава сачувала своју националну сувереност и имала право вета. У противном бојао се да би народи изгубили свој идентитет у корист америчке превласти“ (Марко Марковић, *Геополитичка стварност Срба*, исто, стр. 86).

може ефикасно да се употреби и за мењање улоге војне силе од физичког инструмента рата ка средству за његову превенцију или за „хуманизацију“ последица војних сукоба применом средстава за привремено онеспособљавање. Осим тога, јефтинија информатичка технологија омогућује средњим, па и малим земљама да пронађу противсредства за супротстављање глобалном или регионалном насиљу.

2) Из историје ширења свих досадашњих империја позната је њихова судбина након достизања зенита моћи. Тешко је и замислити монолитну војну снагу која би обезбеђивала светску власт у замишљеном централизованом светском поретку. Отуда је реалнија прогноза да свет улази у век нереда, него у век уређеног светског поретка. Такав хаотични „поредак“ не може да контролише никаква светска полиција, јер је хаотични отпор „притиснутог духа“ природан одговор на глобалну стратегију организованог насиља и модерног колонијализма планетарних размера.

Сједињене Америчке Државе су свесне јачања регионалних сила, које у коалицији или у догледној будућности и самостално (Кина), могу надмашити њену војно-политичку моћ. Отуда превентивно вуку потезе којима производе и одржавају конфликте ниског интензитета, балансирајући тако нестабилним односима и држећи их у стању принципијелне нерешивости, што би требало да буде разлог за њихово присуство или интервенције друге врсте (БиХ, Кипар, Израел, Кореја, Тајван, Косово и Метохија и др.).

На другој страни, повећава се број присталица изградње мултикултуралног друштва чија се врховна вредност заснива на моралу. Према њима, политички ауторитет државе требало би да се заснива на свеобухватној вољи народа, а њен суверенитет треба да буде одређен слободним опредељењем народа у степену независности и сарадње са другим државама. У унутрашњим односима, у будућем друштву предност над вредностима националног етноса требало би да има активна интеракција с припадницима мањинских народа.

3) За балканске земље и нови век ће бити оптерећен старим проблемима. Актуелно је национално питање, које се не може ни прескочити, ни решавати универзалном матрицом нивелисања (глобализације) нација, народа, култура и, посебно, религија. Постоји и могућност нових сукоба ради очувања територијалног интегритета држава, као и они засновани на историјским предрасудама о вредностима појединих народа на Балкану.

Ипак, отклањање узрока идеолошких сукоба омогућава, пре свега, економске интеграције земаља у региону, а то је основа за ширење сарадње и у другим, па и у војно-политичком подручју. На тај начин се и Балкан квалификује за укључивање у процесе европских интеграција, уз задржавање аутентичности националних култура. У вези с тим, и у СР Југославији, на националном нивоу морају да се разреше многа питања која се односе на развој, као и питања због којих може доћи до унутрашњих сукоба без чега не може бити ни стабилности земље, ни

међународног ауторитета. Стога СР Југославија мора без оклевања да промовише сопствену стратегију стабилизације и развоја земље.

У сфери одбране, такође, поред народног легитимитета, неопходна је потпуна интеграција војних и политичких чинилаца стратегије и доктрине (система) одбране и војне доктрине. Стога је неизбежно и ангажовање војних стратега у креирању политичке стратегије државе и одређења спољне политике. Одређенија интеграција војних и политичких институција неопходна је и у припреми елитних војника и политичара за војно-државне функције и војно-политичка истраживања безбедносних проблема у ширем и ужем геополитичком окружењу.

Дефинисањем стратегије националне (државне) безбедности и доктрине одбране требало би да се одговори изазовима новог века на спољњем и унутрашњем плану. Коначно, одбрамбена доктрина земље требало би да се заснива на резултатима објективне анализе прошлих и савремених збивања, као и на прогнози будућих дешавања и опасности у земљи и региону. Наравно, подразумева се укључивање и активно учешће СР Југославије у превенцији и решавању сукоба у региону, као и у регионалне и европске интеграционе процесе (укључујући и војне), за које су главни репер национални (државни) интерес.

Литература:

1. Ваенлије Крестић, *Србија и ослободилачки покрети на Балкану 1856-1878*, Београд, 1983.
2. Јежи Вјатр, *Социологија војске*, Београд, 1987.
3. Владимир Ђоровић, *Борба за независност Балкана*, Балкански институт, Београд, 1937.
4. Лидел Харт, *Стратегија посредног прилажења*, Редакција „Војног дела“, Београд, 1952.
5. Јован Ристић, *Дипломатска историја Србије*, „Просвета“, Београд, 1986.
6. *Књига о Балкану I и II*, Балкански институт, Београд, 1936. и 1937.
7. Јован Радонић, *Западна Европа и балкански народи*, „Матица Српска“, Нови Сад, 1905.
8. Жомини, *Преглед ратне вештине*, ВИЗ, Београд, 1952.
9. Ричард Симпкин, *Надметање у брзини маневра*, ВИНЦ, Београд, 1991.
10. Милорад Екмечић, *Србија између средње Европе и Европе*, НИП „Политика“, Београд, 1992.